

Fémből, fából formált hangok

Hangszerész-helyzetkép egy kiállítás ürügyén

Kecses ívek, szemgyönyörködtető színek, s hihetetlen hangok. A kiállított instrumentumok látványra is lenyűgözőek, de kézbe fogva, megszólaltatva válnak teljessé. Április első hétvégéjén már hetedik alkalommal várta a Fonó Budai Zeneházban az érdeklődőket a Wine & Violin, a Hegedűkészítők Szalonja. A hegedűk, brácsák, csellók, vonók tárlata mellett a mesterek kerekasztal beszélgetése is szerepelt a programban, amelyen szó esett ennek a hivatásnak az örömeiről és az árnyoldalairól is. A bemutató kapcsán érdemes hát áttekinteni a mai magyarországi hangszerész-helyzetet.

„Mindenképpen olyan környezetet szerettem volna találni ennek a kiállításnak, amelyben a muzsikás és a hangszerész is kellemes, meghitt miliőben találkozhat a hangszerekkel és magával a zenével. Ahol jobban megérthető, miként születik meg egy-egy hangszer, s ismét elgondolkodhatunk az univerzum azon enigmáján, hogy a hangszer keresi meg a megszólaltatóját, vagy a zenész a neki való hangszert” – mondja Faragó-Thököly Márton, a szalon életre hívója, aki maga is hegedűkészítő. Hozzáteszi, hogy ha már megtalálta a gazdáját, akkor a hegedű nem felejt, hordozza az összes előző muzsikusa hatását. Ezzel szemben egy új instrumentumnál a zenésznek magának kell „kifűrészelnie” a megfelelő hangzást, s a hegedű azt adja vissza, amit megszólaltatója beletesz. „Legtöbb esetben a kitisztult énjét képviseli a hangszer, ami egyben közvetítő/ médium szerepet tölt be.”

„Tévhit az, hogy borban és hegedűben csak a régi jó. Egy új mesterhangszer is szólhat úgy, akár egy több száz esztendeje készült olasz darab, arról nem is beszélve, hogy sokszor jobban meg is felel a mai igényeknek.”

Elmeséli, hogy akkor születnek a legjobb hegedűk, amikor folyamatosan ápolat, jó kapcsolat, s rendszeres kommunikáció alakul ki a muzsikás és a hangszerkészítő között, hiszen így válnak érthetővé azok az apró, finom beállítások, amelyeket a zenész igényel. De az ilyen közös munkára ritkábban van lehetőség, a hangszernek többsége nem megrendelésre születik. Egy hegedű három hónap alatt készül el, s az, hogy hogyan talál gazdára, sok min-

dentől függ. Sokszor a zenekarok az alapján döntenek a beszerzésről, olyan instrumentumokat választanak, amelyek befektetésnek is jók, nem biztos azonban, hogy ezek szólnak a legszebben... Hozzáteszi, hogy ma már a zenészek közül is egyre többen választanának modern mesterhangszereket, sokszor ők maguk hívják fel az együttesek figyelmét egy-egy pályázati lehetőségre. Hiszen – jó esetben – sok-sok évre szóló döntés ez, s az új darabokhoz a mester a nevét és életre szóló garanciát is ad.

„A zenész sokszor a szemével hall, ezért mindig nagyon fontos az esztétikai tárlás is...” mondja még mosolyogva Faragó-Thököly Márton.

A Fonóban a mostani tárlaton mellette még Adonyi Iván, Bárdi Szabolcs, Etzler Bernd, Kovács Tibor, Ficsor Gergely, Gollob Balázs, Guminár Tamás, Héjja János, Holló Bence, Kőrösi Ferenc, Lakatos László, Nagy András, Popara Nikola, Székely Márton hangszerei, vonói kerültek az asztalokra, s az érdeklődők kezébe.

A szervező arról is beszámol, hogy mindig olyan mesterek meghívására törekszik, akik nem kereskedők, hanem valóban a hangszerkészítésből, javításából élnek, s a minőségi iskolát képviselik. Itt mindenki ismeri egymást, sokan korábban mester-növendék kapcsolatban álltak, s a nívó iránti igény is összeköti őket. Faragó-Thököly Márton most – ahogy minden eddigi szalon alkalmával is – arra törekedett, hogy a nagynevű alkotók mellett a fiatal tehetségeknek is bemutatkozási lehetőséget nyújtson.

A szervező-hegedűkészítő arról is mesél, hogy egykori osztálytársai közül mára sokan lemorzsolódtak, eltűntek a szakmából. Ha ugyanis valaki elvégzi az iskolát, akkor ahhoz, hogy meg is tudjon éli a hangszerkészítésből, még legalább tíz esztendőt kell áldoznia. S még ennyi év után is csak azt mondhatja el, hogy valamit tud a szakmáról. Aztán jön a következő és a következő évtized... Egy jó hangszerész az élete végéig tanul.

Faragó-Thököly Márton idén a hegedűkészítők mellett egy olasz hangszerfa-kereskedőt is meghívott, aki szintén bemutatót tartott az érdeklődőknek. (A kereskedő fedezte fel a neten a kiállítást, s maga jelentkezett, mert kíváncsi volt a magyar hangszerekre és borokra.) A szakma ugyanis a faanyag kiválasztásával kezdődik. Ekkor dől el, hogy az adott fából milyen instrumentum születik...

Fotó: LASKOVITY J. ERVIN

Hogy ezek a modern mesterhangszerek hogyan szólnak az avatott kezekben, megtudhatták azok, akik meghallgatták az esti koncertet, amelyen Kokas Katalin és Kokas Dóra játszott, s Kelemen Barnabással kiegészülve próbálták ki a kiállított hegedűket, brácsákat, s még egy gordonkára is sor került. A publikum pedig meggyőződhetett arról, hogy a függöny mögötti játéknál sokszor nem derül ki, hogy a több száz esztendő s vagy a modern mesterhangszer hangja szól...

A koncert előtt sor került egy érdekes kerekasztal-beszélgetésre is. Mohácsi Szilvia moderálásával Ficsor Gergely, Guminár Tamás, Kőrösi Ferenc, Etzler Bernd cserélt eszmét ideális hangzsról, modern és hagyományos technikákról.

Többektől elhangzott, hogy a hangszerkészítés során a mester fejében él egy kép az ideális hangzsról, amit szeretne elérni, de persze ez nagyon nehezen megvalósítható. Volt, aki azt mondta, az ideális hangzású hangszerről a zenész azt képzelem, az az instrumentum az, amellyel nagyon keveset kell dolgozni... Abban pedig egyet értettek a mesterek, hogy a műhelyekben műtárgyak készülnek, művészi jellegű használati tárgyak.

Volt, aki úgy vélekedett, ma ismét a hangszerkészítés jó korszakát éljük, sokan tanulnak külföldön így az ottani tapasztalattal ötvöződik a hazai tudás. Arról, hogy mennyire változott, lett modernebb a technika, elhangzott, hogy háromszáz évvel ezelőtt történt a hegedűkészítésben az utolsó újítás, s e téren nem kellene számítógépek, az akkori metódusok alapján érdemes ma is dolgozni. Minden korszaknak megvannak a maga ötletei, de mégis, a tradíció marad. Az új technológia leginkább a javítások terén jelenik meg. Bár volt, aki úgy vélekedett, hogy érdemes azért figyelemmel kísérni a

megjelenő újításokat, elmenni a különböző kiállításokra, s a kollégákkal is beszélgetni az új tapasztalatokról. A beszélgetésből kiderült az is, a vonónál is akadt az eltelt évszázadok alatt változás, más lett a hossza, súlya, s míg régen a hegedűkészítők gyártották, ma már külön műhelyekben születik. Ennél az eszköznél elfogadottabb a modern anyagok használata, ráadásul a karbonnal készült darabok jobban bírják például a zeneiskolai igénybevételt is.

Szó esett a piacról is, arról, hogy az olcsó kínai hangszerek mekkora teret nyertek Európában, s a muzikusok a minőségi hangszert is minél alacsonyabb áron keresik. Nem könnyű a hegedűkészítő dolgát, hiszen az antik darabokkal kell versenyezniük, s száz modern hegedűből kettő olyan akad, amely szolistanak is megfelelő. Ráadásul a magyar zenészfizetések sem igazán segítenek abban, hogy a muzikusok drága darabokat vásárolhassanak maguknak.

A hegedűkészítők azt is tapasztalják, hogy a zenekarok sokszor átalakított manufaktúra hangszereket vásárolnak... Így a gyári instrumentumokkal, kínai árákkal kell versenyezniük, s a mester daraboknak pedig az olasz minőséggel. De azért az általános vélekedésük az volt, hogy minden kategóriájú hangszer megtalálja a maga helyét. A mesterek abban is egyetértettek, hogy a legjobb, ha személyre szabottan készíthetnek hangszert, amikor magától a művésztől tudják meg, hogy neki mi az elképzelése, hangigénye.

A vonókészítéssel foglalkozó Etzler Bernd pedig arról beszélt, a vevőknek mindig szívesebben mutat több darabot, mert úgy véli, olyan ez, akár a párválasztás, mindenkinek meg kell találni a hozzá illő igazit...

R. Zs.

„Ez egy kézműves hivatás...”

Lendvai Tamás szakmai utakról, központi műhelyről, s a hangszerész felsőfokról

Ahogy az ember felfelé gyalogol a Hangszerészképző emeletére a Régi Zeneakadémián, a Fonóban rendezett hangszerbemutató néhány kiállítójának is hamar megtalálja a portréját a falon. A lépcsőfokok mellett ugyanis a mesterek fotóit láthatja a látogató. Hogy hány új képpel bővül majd a sor, s mitől függ, hogy a végzett növendékek milyen utat járnak be, arról az iskola szakképzési vezetőjével, a címzetes igazgatóval, Lendvai Tamással beszélgettünk, aki az intézmény alapítása óta részt vesz a munkában. A közel három évtizedes történetükről, valamint a továbblépés lehetőségeiről is szót ejtettünk.

■ *Semmelweis Tibor indította el annak idején az iskolát, s akkor már Ön is tagja volt a tantestületnek... Milyen érdeklődés övezte ezt az új intézményt?*

– A képzést a Kaesz Gyula Faipari Szakiskolából hoztuk át, s 1991-ben született meg a Hangszerészképző, ahol a szakirányú tanároknak köszönhetően egyre job-

ban kiteljesedett az oktatás. Évről évre bővült a palettánk. A kezdeti időszakról nem emlékszem adatokra, két és fél év elteltével azonban már én voltam az igazgató, így a felvételt is figyelemmel kísértem, s akkoriban sokszor négy-hatszoros volt a túljelentkezés a kb. huszonöt helyre. Mára ez a szám csökkent, de még most is